

TIPS OG TRIKS TIL ET BEDRE NABOSKAP MED MÅKER

MÅKER I NORGE: DET HEKKER SYV MÅKEARTER PÅ FASTLANDET – GRÅMÅKE, SVARTBAK OG SILDEMÅKE TILHØRER STORMÅKENE, MENS HETTEMÅKE, FISKEMÅKE, KRYKKJE OG DVERGMÅKE ER MINDRE ARTER.

[Les om bestandene i NOFs rapport fra 2015](#)

Hvorfor konflikt?

Flere utfordrende situasjoner kan oppstå som følge av måkers tilstedeværelse nær folk. Noen av disse skjer pga. støy- eller skittproblemer, men mange skjer også som følge av uvitenhet eller ønsket om å kontrollere naturen. Diskusjoner om hvor måker «hører hjemme» og feilaktige påstander om bestandsutvikling for ulike arter er ofte roten til konflikter. Måker har også fått et rykte som «urenlige», som er ufortjent og galt med tanke på at mange av artene gjør en viktig renovasjonsjobb. Det er også viktig å huske på at mange setter pris på fugle- og dyreliv, uten at disse nødvendigvis får stor oppmerksomhet i media eller i den offentlige debatten.

Måker med familie

Flest konflikter oppstår der måker hekker på bygninger og i tettbygde strøk der mennesker bor eller jobber. Fiskemåka er den mest tallrike og utbredte av «takhekkerne» i Norge. I tillegg hekker både gråmåke, sildemåke, svartbak og krykkje på bygninger i noen norske byer og tettsteder. I de fleste tilfeller er det lydtyringer under ruging og ungeperiode, samt foreldrenes

Innhold

- Måker i Norge
- Hvorfor konflikt?
- Måker med familie
- Forebyggende tiltak mot takhekking
- Mer om tildekking av hekkeplasser for måker
- Bedre sameksistens er mulig
- Mat som slenger rundt og utfordringer ved spisesteder
- Skadefelling, jakt og fangst
- Oppsummering

Flere utfordrende situasjoner kan oppstå som følge av måkers tilstedeværelse nær folk. Noen av disse skjer pga. uvitenhet, eller ønsket om å kontrollere naturen.

adferd for å beskytte ungene som oppgis som mest problematisk.

I slutten av mai eller i løpet av juni vil som oftest eggene til fiskemåkene klekkes. Ungene forlater reiret ganske raskt etter klekking. Gradvis finner de mer mat selv, men blir i en periode føret av foreldrene i tillegg. Dette er en stressende tid for fiskemåkene, og bekymringene er mange. Måkene stuper og skriker mot katter, biler og mennesker som blir oppfattet som trusler mot de små. Denne adferden er først og fremst et uttrykk for foreldreomsorg for de små som springer rundt på bakken, og skyldes ikke at måkene blir «mannevonde» en kortere periode på sommeren. NOF appellerer derfor til bedre forståelse overfor måkeforeldrene. De skal ha nye generasjoner på vingene, og gjør det etter beste evne. Det ligger ikke noen vond vilje bak at de prøver å beskytte de små. Trekker man seg bort fra området måkene oppholder seg, roer de seg raskt ned. Man kan gjerne løfte en hånd eller pinne over hodet mens man trekker seg unna.

Dersom unger holder seg i områder med mange gående, f.eks. foran en butikkinngang, er det også mulig å flytte dem et lite stykke. Dette bør imidlertid aldri gjøres over en lengre distanse enn at foreldrene har kontroll på dem. Husk også at hvert måkepar ofte har flere unger i et område (vanligvis 1–3), og at det kan være en fordel for foreldrene å ha alle disse samlet.

Det er et gjentakende problem at det gjennomføres ulovlige inngrep i hekkekolonier for fiskemåke på hustak. Begrunnelsen er ofte forstyrrelseseffekten fra fiskemåker som skriker, eller måkeforeldre som «angriper» mennesker når det er unger på hustak og på bakken. Fjerning av reir med egg og unger er ulovlig, som følge av

Arter som hettemåke (bildet) og fiskemåke liker åpne områder for koloniene sine, og holmer er spesielt populære.

Foto: Håvar Hveding

NOF appellerer til bedre forståelse overfor måkeforeldrene. De skal ha nye generasjoner på vingene, og gjør det etter beste evne.

[naturmangfoldlovens § 15](#) og [dyrevelferdslovens § 3](#). Tillatelse til skadefelling/fjerning av hekkende måker kan kun gis etter skriftlig søknad til kommunene, og da med begrunnelse av sanitære eller helsemessig karakter.

Forebyggende tiltak mot takhekking

Fjerning av reir med egg og unger er ikke bare ulovlig, det vil også normalt føre til at måkene starter med ny egglegging, og dermed oppholder seg på hekkeplassen over lenger tid. Lar man egg og unger være i fred, er den mest intensive ungeperioden overstått i løpet av noen uker. Vi anbefaler alltid å la måkene hekke i fred, slik at det kan komme nye generasjoner på vingene som kan bidra til å bedre mange av måkeartenes alvorlige bestandssituasjon.

Dersom det er nødvendig anbefaler følgende forebyggende tiltak for å forhindre at måker hekker på hustak:

- Avgrensing av måkenes tilgang til taket ved å spenne opp liner over takflata er prøvd en del steder. Gjør man dette må avstand mellom linene være 50 cm, og høyden over taket bør være minst 30 cm. Tiltaket kan være problematisk. Etterhvert kan linene (ofte brukes tykk sene) bli slakke eller de ryker. Disse tvinner fuglene seg inn i og lider en smertefull død. Fuglene kan også seg fast i nett, dette må aldri brukes. Vi har bedre erfaring med plastfugler/drager som svirrer på takene i vinden og skremmer fuglene fra å etablere seg. Dette virker i flere steder, men ikke alltid.
- Ferdsel på taket i etableringsperioden (fra måkene ankommer til egglegginga starter) kan være effektivt for å holde

Krykkje er kategorisert som «sterkt truet» på den norske rødlista for arter fra 2015. Krykkja hekker i bergvegger og på bygninger, og er en utpreget marin art.

Foto: John Stenersen

Fjerning av egg og unger er ikke bare ulovlig, det vil også normalt føre til at måkene starter med ny egglegging, og dermed oppholder seg på hekkeplassen over lenger tid.

måkene unna dersom ferdselen skjer flere ganger om dagen. Stedet vil da bli vurdert som utrygt og lite egnet som hekkeplass.

- Tilbud av alternative gode hekkeplasser i nærheten kan lokke måkene bort.
- På industriområder kan det settes opp en stor (eller mange små) reirplattform(er) i utkanten av områdene, der fuglene kan hekke uforstyrret.

Mer om tildekking av hekkeplasser for måker

Å dekke til egnede hekkeplasser på bygninger i god tid før hekkesesongen er i utgangspunktet ikke i strid med [naturmangfoldlovens § 15](#). En forutsetning for slik tildekking er at det ikke benyttes fiskegarn eller andre innretninger som fuglene kan sette seg fast i, og dermed bli påført unødig lidelse. Det er også en forutsetning at tildekkingen ikke skjer ved større etablerte forekomster. Les mer om hva som skrives om dette på [Økokrims nettsider](#).

Tildekking av større ynglesteder, som hekkekolonier på holmer, bygninger eller bergvegger, vil normalt være i strid med aktsomhetsplikten i [naturmangfoldlovens § 6](#), og forbudet mot skade på reir i [naturmangfoldlovens § 15](#), også utenom hekketiden. Dette er likevel tiltak som flere ganger er forsøkt ved kolonier av krykkje og hettemåke, ofte uten hell. *Konsekvensen blir ofte at måkene, og særlig krykkjene, i stedet velger å hekke andre steder i nærheten.* Man får en spredning av fuglene, og en uforutsigbar forekomst. Med krykkjas status som «sterkt truet»

En del folk irriterer seg over krykkjekolonier på husvegger, og noen forsøker å fjerne slike ved tildekking av hekkeplassene. Det er imidlertid ulovlig å dekke til store etablerte hekkeforekomster av arten.

Foto: Oddvar Heggøy

på den norske rødlista, vil slike tiltak være særlig alvorlige, også juridisk sett.

Bedre sameksistens er mulig

Måker lager en del lyd, og da først og fremst i hekkesesongen. Der et større antall måker er samlet er lydnivået høyest. For krykkjas vedkommende er det viktig å ikke legge til rette for hekking på rorbuanlegg der man ikke ønsker hekkede krykkjer, men at bygningene utformes og plasseres slik at de ikke blir attraktive hekkeplasser. Ved hettemåkekolonier bør det ikke etableres overnattingssteder eller bebyggelse, slik at man unngår at det oppstår unødvendige konflikter mellom mennesker og fugler. God arealplanlegging er derfor viktig.

Kommunen kan også legge til rette attraktive hekkeplasser for hettemåke og fiskemåke, ved å etablere kunstige hekkeholmer, eller rydde holmer i kommunen for kratt og trær. Man kan også bygge hekkehyller for krykkje på velegnede steder, både på bygninger, på kaianlegg og i fjellvegger. Disse tiltakene er forsøkt flere steder med godt resultat. Slik kan man legge til rette for truede arter og naturmangfold i kommunen på steder der konflikter ikke oppstår. Såkalte «grønne tak», altså vegetasjonskledde tak, vil kunne være et godt virkemiddel for å legge til rette for måker og annet naturmangfold i byene, og dermed de økosystemtjenestene disse artene gir oss.

Tilgrising fra måker ved bryggeanlegg o.l. kan løses ved å gjøre dem mindre aktuelle å sitte på. Måker liker store, åpne flater der de har godt utsyn.

Mat som slenger rundt og utfordringer ved spisesteder

Fiskemåke er til manges overraskelse en art i nedgang nasjonalt, og arten er kategorisert som «nær truet» på den norske rødlista. Tilrettelegging av egnede hekkeplasser for arten kan være et godt tiltak for å unngå at den etablerer seg i på uønskede steder.

Foto: Oddvar Heggøy

Når måker tar mat som er tiltenkt gjester ved spisesteder, eller rester etter gjestene, oppstår det konflikter. Gode rutiner for opprydding og fysisk skjerming av maten er den eneste reelle løsningen på slike utfordringer.

Måker som lever nært mennesker nyttiggjør seg gjerne av matavfall, og kommer også på andre måter lett i kontakt med mennesker. De utnytter det naturen og mennesker har å by på av «restemat». Funksjonen som naturens renholder blir stort sett lite verdsatt, men den er likevel viktig og undervurdert. Mange av måkeartene er altetende, og spiser det meste de kan finne, deriblant matrester som folk kaster på gata. På mange måter kan man si at måkene er flygende renholdsarbeidere. Slik sett bidrar tilstedeværelsen av måker (og kråker) bl.a. til å begrense rottebestandene i mange byer og tettsteder.

Når måker tar mat som er tiltenkt gjester ved spisesteder, eller rester etter gjestene, oppstår det konflikter. Gode rutiner for opprydding og fysisk skjerming av maten er den eneste reelle løsningen på slike utfordringer. Skilt som minner gjestene om at mating av fugler ved bordet er forbudt kan være nødvendig. Alt til sin tid og på rett plass!

Skadefelling, jakt og fangst

[Skadefellingsforskriften](#) i Norge ble sist revidert i 1997. Forebyggende tiltak er viet lite plass, og artene man har anledning til å skadefelle er ikke vurdert i forhold til deres nåværende bestandssituasjon. Skadefellingstillatelser er også ofte lite egnede for å redusere en konflikt mellom mennesker og måker, ettersom problemet vanligvis ikke er knyttet til enkeltindivider.

Skadefellingsforskriften inneholder viktige retningslinjer for felling av viltarter som gjør skade:

- Før skadefelling kan tillates må andre løsninger for å redusere skadeproblemet på forhånd ha blitt forsøkt.

Flere måkearter hekker i stadig økende grad på hustak og lignende forhøyninger. Tradisjonelle reir på bakken, som på bildet, er utsatte for predatorer, og dermed mindre gunstig i områder med store bestander av f.eks. mink og rødrev.

Foto: Oddvar Heggøy

- Skaden må være av vesentlig økonomisk betydning, eller eventuelt være begrunnet i sanitære eller helsemessige problem.
- Det er ikke forskriftens intensjon å tillate avliving av arter ved ethvert skadenivå. En viss skade må påregnes og tolereres. Tillatelsen gjelder i utgangspunktet bare de individene som har gjort skade.
- Forskriften har ikke til hensikt å åpne for muligheter til generell bestandsdesimering av arter. Den bør tolkes og praktiseres slik at det i størst mulig grad er de individene som faktisk har forårsaket skade som felles.
- Husk alltid å vurdere [§§ 8–12 i naturmangfoldloven](#), jf. [§ 7 i samme lov](#).

Merk at forskriften i de generelle retningslinjene sterkt understreker at forebyggende tiltak skal ha stor oppmerksomhet, og at skadefellinger skal være siste utvei. Retningslinjene understreker også prinsippet om fredning i hekketiden. Skadefelling av voksne fugler bør derfor aldri skje i hekketiden, og aldri slik at fugleunger mister en eller begge foreldrene sine.

Det er ikke jakttid på noen måkearter i Norge. Det er den gjeldende [forskriften om jakt- og fangsttider, samt sankning av egg og dun](#), som regulerer dette.

Oppsummering

Måkene er kommet for å bli i byer og tettsteder, og andre steder der folk bor. Det er derfor nødvendig å finne løsninger for bedre sameksistens mellom måker og folk, både der måkene har etablert seg nær mennesker, og der mennesker har etablert seg nær måkenes hekkeplasser. Gjennom forebyggende tiltak,

Skadefelling av arter som fiskemåke (bildet) skal kun skje etter at forebyggende eller alternative løsninger er utprøvd. Det er ikke jakttid på noen måkearter i Norge.

Foto: Oddvar Heggøy

Skadefelling bør aldri skje i hekketiden, og aldri slik at fugleunger mister en eller begge foreldrene sine.

forståelse og kunnskap om måkenes adferd kan konfliktnivået senkes betraktelig.

Det er sjelden tilrådelig med skadefellingstillatelser på måker. Dette fordi det er uforsonlig med deres bestandsutvikling, og fordi forebyggende tiltak som regel er mer effektive. Skyting eller fjerning av måker vil sjelden være gode løsninger, siden problemet vanligvis ikke er knyttet til enkeltindivider. Husk også på at måker er trekk- og streiffugler, som til tross for bestandsnedgang ofte opptrer i store antall. Dersom man ikke fjerner de bakenforliggende årsakene til deres tilstedeværelse, vil det hele tiden kunne dukke opp nye måker. Samtidig må måkenes tilstedeværelse i stor grad aksepteres.

Vi oppfordrer kommunene til å legge til rette for hekkende måker der dette ikke er konfliktskapende, samt beskytte deres naturlige levesteder.

Dette faktaarket er utarbeidet av Norsk Ornitologisk Forening i april 2018. Vær oppmerksom på at status for artene, forskrifter o.l. kan være endret i ettertid

Svartbaken er vår største måkeart, og er de fleste steder tett knyttet til kysten. Arten er sjeldnere involvert i konflikter enn arter som fiskemåke, krykkje og gråmåke.

Foto: Oddvar Heggøy